

FE'L SINFI O'ZGARISHINING SEMANTIK TAHLILI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6653527>

Ochilova Hilola Husan qizi

SamDChTI

“Yaqin sharq tillari” kafedrası

Gmail: hilolaochilova90@gmail.com

ANNOTATSIYA

Fe'llar va sifatlar bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, sifatlar ularning umumiy semantik belgilari, harakat – narsalarning vaqtinchalik xossalari esa narsaning doimiy sifatlari ekanligini ko'rsatadi. O'zaro o'zgarishlarning mohiyati narsalarning xususiyatlarining doimiy o'zgarishi, ikkalasini bog'laydigan ko'priklar esa doimiy o'zgaruvchan narsalarning holatidir. Fe'lning sifatdoshga aylanishida daraja hal qiluvchi omil bo'lib, sifatdoshga aylanuvchi fe'llar odatda daraja ma'noli fe'llardir. Xitoy fe'llari va sifatlar o'rtasidagi o'zaro o'zgarish jarayonini tahlil qilish uchun “Zamonaviy xitoycha lug'at”dagi fe'l va sifatlarni misol qilib olamiz. Muammolarni hal qilish ham ma'lum afzalliklarga ega.

Kalit so'zlar: fe'l, sifat, gap bo'lagining o'zgarishi, bir vaqtning o'zida semantik o'zgarish.

АННОТАЦИЯ

Глаголы и прилагательные тесно связаны, а прилагательные являются их общими семантическими признаками, тогда как действие есть временное свойство вещей, указывающее на то, что вещи являются постоянными свойствами. Сущность взаимного изменения — постоянное изменение свойств вещей, а мост, соединяющий их, — состояние постоянно меняющихся вещей. Степень является решающим фактором в преобразовании глагола в прилагательное, и глаголы, которые становятся прилагательными, обычно являются глаголами со значением степени. Чтобы проанализировать процесс взаимодействия китайских глаголов и прилагательных, возьмем пример глаголов и прилагательных в Современном китайском словаре. Решение проблем также имеет свои преимущества.

Ключевые слова: глагол, прилагательное, изменение части речи, одновременное семантическое изменение.

ABSTRACT

Verbs and adjectives are closely related, and adjectives are their general semantic features, while action is the temporal properties of things and permanent properties of things. The essence of reciprocal change is the constant change of the properties of things, and the bridge that connects the two is the state of constantly changing things. The degree is the decisive factor in the transformation of a verb into an adjective, and the verbs that become adjectives are usually verbs with a degree meaning. To analyze the process of interaction between Chinese verbs and adjectives, let us take the example of verbs and adjectives in the Modern Chinese Dictionary. Problem solving also has its advantages.

Keywords: verb, adjective, change of part of speech, simultaneous semantic change.

KIRISH

Fe'llar va sifatlar bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lgan nutqning ikki qismidir. Ma Jianzhong yuz yil oldin ushbu holatni tadqiq qilib, ta'kidlanganidek, "statik belgilar va harakatlanuvchi belgilar bir-biriga qarama-qarshidir" [1]. Bu erda "statik belgilar" va "harakatlanuvchi belgilar" taxminan sifat va fe'llarga tengdir. Ushbu maqolada aynan yoritib bermoqchi bo'lgan mavzuimiz aynan manashu doirani qamrab oladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ma Jianzhongning fikricha: "Narsalarning xatti-harakatini tasvirlash uchun foydalaniladigan har qanday *haqiqiy so'zlar* harakatlanuvchi so'zlar deb ataladi." "Har qanday *haqiqiy so'zlardan* narsalarni tasvirlash uchun ham foydalaniladi" [1].

U yana shunday deydi: "Shakl tinch xarakter deb ataladi. Shuning uchun, statik so'zlar allaqachon mavjud vaziyatni ifodalaydi va harakatlanuvchi so'zlar, albatta, harakatni ifodalaydi. Qator harakatlar narsalardan kelib chiqishi kerak va vaziyatlar narsalarga biriktirilishi kerak" [2]. Keyinchalik, ko'plab olimlar xitoycha fe'llar va sifatlar o'rtasidagi o'xshashlikni ta'kidladilar, masalan, 张伯江 (Zhang Bojiang) va 方梅 (Fang Mei) [4]. Ayrim olimlar hattoki, sifatlarni bevosita fe'l so'z turkumi sifatida ko'rsatishdi, masalan, 赵元任 (Chjao Yuanren) [5], 陈刚 (Chen Gang), 沈家焯 (Shen Jiakuan) va boshqalar.

Bir-biriga yaqin bo'lgan fe'l va sifatlarning o'zgarishi ham xitoy tilida keng tarqalgan hodisadir. Fe'llarning shakllanish bosqichlarida sifat qo'llanishi hodisasini ko'rib chiqsak, masalan, “管事” asli fe'l bo'lib, “负责处理事务” ma'nosida ya'ni,

“ishlarni hal qilish uchun mas’ul bo’lmoq” degan ma’noni bildiradi. Keyinchalik, bu so’z “管用” “foydali” ma’nosida sifat qo’llanish shakllandi. Shuningdek, shunday hodisalar mavjudki, unda sifat fe’lga o’tadigan holat ko’zatiladi. Masalan, asli sifat bo’lgan “明白” so’zi “清楚, 明确” “tushunarli” ma’nosini ifodalaydi. Keyinchalik, “tushunmoq, bilmoq” ma’nosida fe’l qo’llanishini rivojlantirdi, “强健” “kuchli” so’zi ham dastlab sifat bo’lgan, hozir esa “tanamizni sog’lomlashtirmoq” ma’nosidagi fe’l qo’llanish mavjud;

Bundan tashqari, fe’ldan sifatga, so’ngra yana fe’lga o’tish kabi hodisalar ham uchraydi, masalan, “突出” fe’li “chiqqan”: fe’l so’z turkumi: 悬崖~ (qoyaning bo’rtishi) | ~的颧骨 (burtgan yanoq suyagi), sifat so’z turkumi ma’nosida odatdagidan ko’proq namoyish qilish: 成绩~, yana fe’l turkumida odatdagidan ko’proq bajarish ma’nosida ~重点 diqqatni keskinlashtirmoq | ~个人 o’zini ko’rsatmoq.

Ushbu fe’lni jumalarda ko’rib chiqamiz:

他的英雄事迹很突出 Uning qahramonliklari alohida ajralib turadi.

为了突出自己的个性, 他在脸上涂了各种颜色 O'zining shaxsiyatini ta'kidlash uchun u yuziga turli ranglarda so'rtib olgan.

最突出的表现是空气污染 Eng yorqin namoyish bu havo ifloslanishi

不要太突出了, 小心被掐尖儿 Juda ko'p ko'zga tashlanmang, siqib qo'yishlaridan ehtiyot bo'ling

椎间盘突出 Churrasimon disk

Bundan transformatsiyani 罗自群 (Luo Zi Qun) shunday izohlaydi: “Bir harakat-holat ifodalaydigan so’z, o’z navbatida ushbu harakatning tabiati, xossasiga o’tkazilishi mumkin. Yoki aksincha, tabiati, xossasini ifodalovchi so’z harakat va holat so’zlariga o’tkazilishi mumkin” [9]. Xitoy tilida narsaning nomi, belgisi, harakati va holatini ifodalovchi semantikani bir so’z bilan berish mumkin, bir so’z narsaning ham statik, ham dinamik tomonlarini ifodalashi mumkin. Bu xitoy tilining asosiy xususiyatlaridan. Tabiiy holatda shunday savollar to’g’iladi. Nima uchun fe’llar va sifatlar o’rtasida bunday konvertatsiya sodir bo’ladi? Fe’l va sifatning bir-biriga aylanishiga imkon beruvchi ma’nolari qanday? Ushbu transformatsiya qanday

sodir bo'ladi? Transformatsiyadan oldin va keyin semantikada qanday bog'lanishlar va o'zgarishlar mavjud? Yuqoridagi savollarga avvalgi tadqiqotlar asosida javob berishga harakat qilamiz.

Xitoy tilidagi fe'llar va sifatlar o'rtasidagi o'zaro o'zgarish jarayonini tahlil qilish uchun 《现代汉语词典》 (Zamonaviy xitoycha lug'at) dagi fe'l va sifatlarni misol qilib oldik. Shuningdek, ishlov berishning ma'lum afzalliklari bor. So'zning fe'ldan sifatga yoki sifatdashdan fe'lga o'zgarishini tarixiy rivojlanish tartibiga ko'ra baholash kerak, lug'atdagi ma'nolarning joylashishi ham ma'lumotnoma sifatida ishlatilishi mumkin. 《现代汉语词典》 (Zamonaviy Xitoy tili lug'ati)da so'z ma'nolarning rivojlanish tartibi va foydalanish chastotasi kabi boshqa omillar ham hisobga olinadi. 《现代汉语规范词典》 “Zamonaviy Xitoy standart lug'ati” “ma'nolarni ularning ma'nolari va kontekstlariga ko'ra tartibga soladi” [8]. Biz bu o'tishni tarixiy taraqqiyot tartibini o'rganar ekanmiz, leksikografik atamalar tartibiga murojaat qilib baholaymiz. Biz bu o'tishni tarixiy taraqqiyot tartibini o'rganar ekanmiz, leksikografik atamalar tartibiga murojaat qilib baholaymiz.

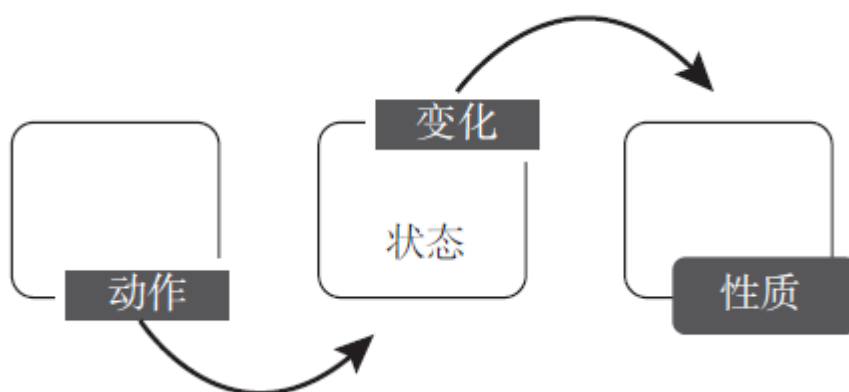
2. Dinamik shakl o'zaro konversiyasining semantik asoslari

2.1 Dinamik almashinuv va doimiylik

郭锐 mavjudlik va atributlar dixotomiyasi nuqtai nazaridan semantik sinflar va nutq qismlari o'rtasidagi prototip yozishmalarini taklif qildi. "O'z-o'zidan mavjud bo'lgan kategoriyalar, ya'ni mustaqil mavjud bo'lgan narsalar deb tasavvur qiling; atributlar o'z-o'zidan mavjud bo'lmagan toifalar, ya'ni mustaqil mavjud bo'lmagan, lekin ob'ektlarga biriktirilgan narsalar deb ta'riflanadi. Atributlarga vaqtinchalik atributlar kiradi (harakatlar, imo-ishoralar) va boshqalar) va doimiy xususiyatlar (xususiyatlar)” [7]. Inson tilining ifoda modelida "vaqtinchalik atributlar odatda bayonotlar (predikatlar, masalan: 跑 yugurish, 说 gaplashish, 下雨 yomg'ir yog'ishi, 病 kasal) sifatida kodlanadi va doimiy atributlar odatda bayonotlar (predikatlar, masalan: 痛 og'riq, 饿 ochlik, 滑 sirpanmoq), yoki o'zgartirilgan (sifatlar, masalan: 公 ommaviy, 野 yovvoyi, 大型 katta ko'lamli, keng)".

Bu fe'l va sifatlarning semantik munosabatini tushunishimiz uchun juda ma'rifatli. O'ylashimiz mumkinki, sifatlar fe'l va sifatdashlar o'rtasida bo'ladigan semantik xususiyatlardir. Ikkisining farqi shundaki, fe'llar ko'pincha vaqtinchalik sifatlarni ifodalaydi, sifatlar esa o'zgarmas sifatlarni ifodalaydi.

Fe‘l va sifatdoshlar o‘rtasidagi qayta turkumlanish ularning semantikasidagi harakat va turg‘unlikning o‘zgarishi natijasidir. Fe‘l va sifatlarning toifalarni o‘zgartirishi sababi shundaki, ko‘p narsalar doimiy o‘zgarishda bo‘ladi va vaqtinchalik sifatlar va doimiy sifatlar narsalar o‘zgarishining turli bosqichlari. Harakat-holat narsalarning vaqtinchalik atributi bo‘lib, harakat natijasi narsalarni ma‘lum bir holatda o‘zgartirishga olib keladi va bu holat barqaror bo‘lganda narsalarning doimiy atributiga aylanadi. Ularning munosabatlari quyidagicha ifodalanishi mumkin:

Bunda: 动作 fe‘l, 变化 o‘zgarish, 状态 holat, 性质 xususiyat.

O‘zgarishlarni ifodalovchi fe‘llar va holatni ifodalovchi sifatlarni fe‘l va sifatlarning uchrashadigan joyi bo‘lib, “o‘zgarish (holat)” oraliq bekati orqali harakat va tabiat o‘rtasidagi munosabat yuzaga keladi. Harakat xatti-harakati ko‘pincha o‘zgarishlarga sabab bo‘ladi, tabiat esa barqarorroq holatdir. Harakatlar, o‘zgarishlar (holatlar) va xususiyatlar o‘rtasidagi bu tabiiy munosabat fe‘l va sifatlarning o‘zaro aylanishiga asos bo‘ladi.

Keling, misol tariqasida “chuqur” so‘zining harakat fe‘lidan sifatga o‘tganini ko‘rsatamiz:

1. Fe‘l ma‘nosida: tashqaridan, narsalarning ichki qismiga yoki markaziga erishish uchun: 深入实际 haqiqatga chuqur kirib borimoq, 深入人心 odamlarning qalbiga chuqur kirib borimoq.

2. Sifat ma‘nosida: chuqur; puxta: 深入地分析 chuqur tahlil, 这个问题需要作深入的调查研究 Bu masala chuqur tekshirish va izlanishni talab qiladi.

“Chuqur” so‘zining ma‘no rivojlanishi jarayoni “harakat → o‘zgarish (holat) → tabiat” jarayonini bosib o‘tgan, bunda “kirish” asli “kirish” ma‘nosini bildiradi va harakat fe‘lidir, “chuqur” esa “zarf” so‘zidir. kiriting. "Harakat" ma'nosini bildiruvchi "chuqur" ko'pincha predmetni oladi va ob'ekt "jamiyatga, qishloqqa" kabi konkret ot

bo'lishi mumkin, bu vaqtda "chuqur" kuchli harakatga ega. ; Haqiqiy, bu vaqtda "chuqur" harakati zaif. Harakat yanada kuchsizlansa, "chuqur" ob'ektsiz bo'lishi mumkin. Bu vaqtda u "harakat" dan "o'zgarish (holat)" ga o'zgaradi, masalan: "chuqur tushunish, chuqur izlanish", va harakat yanada kuchsizlanadi, "chuqur bilim, chuqur izlanish" kabi sifatni bildiradi.

Aksincha, sifatlarning fe'lga aylanishi doimiylikning kamayishi natijasidir. Masalan, “严明”, "qat'iy":

1. Sifat: jiddiy va adolatli <ko'p barmoqli qonun>: 赏罚严明 qat'iy mukofotlar va jazolar, 纪律严明 qat'iy intizom.

2. Fe'l: qat'iylik qilmoq: 严明军纪 qat'iy harbiy intizomda bo'lmoq, 要严明纪律, 制止不正之风 Qattiq intizom bo'lish, nosog'lom tendentsiyani to'xtatish.

Sifat turkumida "qat'iy" so'zi doimiylik xususiyatini anglatadi. Bu xususiyat o'zgarganda, u fe'lga aylanadi.

XULOSA

Demak, denotativ xususiyatlar fe'l va sifatlarning umumiy semantik belgilari, ish-harakat narsaning vaqtinchalik, xossalar esa narsaning doimiy xususiyatidir. Dinamik shakllararo transformatsiyaning mohiyati narsalar xususiyatlarining doimiyligini o'zgartirishdir.

REFERENCES

1. 马建忠 (1898/2010) 《马氏文通》，商务印书馆，北京。
2. 陈刚、沈家煊 (2012) 从“标记颠倒”看韵律和语法的象似关系，《外语教学与研究》第4期。
3. 董秀芳 (2011) 《词汇化：汉语双音词的衍生和发展》（修订本），商务印书馆，北京。
4. 方梅 (2011) 修辞的转类与语法的转类，《当代修辞学》第1期。
5. 赵元任 (1979) 《汉语口语语法》，商务印书馆，北京。
6. 郭锐 (2002) 《现代汉语词类研究》，商务印书馆，北京。

7. 郭锐 (2012) 形容词的类型学和汉语形容词的语法地位, 《汉语学习》第5期。
8. 李行健 (2004) 《现代汉语规范词典·前言》(第1版), 外语教学与研究出版社、语文出版社, 北京。
9. 罗自群 (2011) 现代汉语双音节名词、动词、形容词的跨类表现, 《汉语学报》第2期。
10. Джураев, Д. (2020). Талабаларни таълим жараёнида хитой тилига ўқитиш самарадорлигини ошириш методлари. Иностранная филология: язык, литература, образование, (1 (74)), 124-127.
11. Джураев, Д. (2021). ХИТОЙ ТИЛИНИ ЎҚИТИШДА ТАЛАБА ХАРАКТЕРИНИНГ АҲАМИЯТИ. АКТУАЛЬНОЕ В ФИЛОЛОГИИ, 1(1).
12. Джураев, Д. М. (2017, January). ИСТОРИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ОБУЧЕНИЯ И МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА В УЗБЕКИСТАНЕ. In Актуальные вопросы преподавания китайского и других восточных языков в XXI в. (pp. 84-88).
13. Odil ogli, T. I. (2021, October). Qadimgi Xitoy Madaniyatining Shakllanishi. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 137-139).
14. Tojiboev, I. O. U. (2021). CHINESE ARCHITECTURE. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(8), 40-42.
15. Odil o'g'li, T. I. The history of the origin of the Chinese language and the work done to date.